تدوین استانداردهای ملی مشاوره مدرسه

عزت‌اله فولادی[۱]، عزیزالله تاجیک‌اسمعیلی[۲]*، عبدالرحیم کسایی‌اصفهانی[۳]، کیانوش زهراکار[۴]

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۲۷ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۱۰/۰۴

چکیده

در طول قرن گذشته، نقش مشاوران مدرسه در کمک به دانش‌آموزان و بهبود فضای روانی/اجتماعی مدرسه، توسعه یافته است تا بیانگر چهرهٔ درحال تغییر جامعه، نیاز دانش‌آموزان و پاسخ به مطالبهٔ اجتماعی باشد. هدف این پژوهش، استخراج و تدوین استانداردهای ملی مشاوره مدرسه بر مبنای اسناد تحولی‌ملی(و متون حرفه‌ای مشاوره) بود و از روش کیفی تحلیل و تلفیق مضمون استفاده گردید. استانداردهای مشاوره مدرسه پس از استخراج مضامین، در ده عنوان تدوین و توسط ۲۵ متخصص(متشکل از سه گروه) اعتبار آن‌ها و روایی محتوایی بر مبنای روایی خبرگانی(۷۶/.) تأیید گردید. بنابراین، یافته‌های پژوهش ضمن تأیید ده استاندارد ملی- با عناوین برنامهٔ مشاورهٔ مدرسه؛ مشاورهٔ مدرسه وشایستگی‌های دانش‌آموز؛ رشد و توسعه انسانی؛ نظریه‌ها و فنون مشاوره؛ عدالت، انصاف و تنوع؛ رهبری و جوّ مدرسه؛ همکاری با خانواده و جامعه؛ منابع و فناوری اطلاعات؛ سنجش دانش‌آموزی؛ اخلاق، دفاع و هویت حرفه‌ای- به تبیین تربیت مشاوران مدرسه و رشد شایستگی‌های تحصیلی، شخصی/اجتماعی و معنوی دانش‌آموزان کمک می‌کند. این استانداردها، مشاوران را در طرح‌ریزی و اجرا برنامه‌شان، یاری می‌دهد. مشاورهٔ مدرسه در ایران با توجه به جایگاه مناسب در اسناد تحولی و تأکید بر حضور مشاوران تحول‌ساز در تمام مدارس، در سایه وفاداری علمی، قانونی و اجرایی، زمینه توسعه حداکثری را دارد.

کلیدواژه‌ها: تدوین، اعتباریابی، اسناد تحولی، استانداردهای ملی، مشاوره مدرسه

این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول می‌باشد.

۱. دکتری تخصصی مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
۲. دانشیار گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول). tajikesmaeili@gmail.com
۳. استادیار گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.
۴. دانشیار گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

مقدمه

شواهد بسیاری وجود دارد که انسان در طول تاریخ به دنبال مشورت و رایزنی با افراد بصیر و با تجربه بوده است(گیبسون و میشل، ترجمه ثنایی و همکاران، ۱۳۸۶). این نیاز و ضرورت به ویژه درگروه نوجوان و جوان جدی گرفته شد و به تدریج، کمک‌های فردی و بدون ساختار، به نظامی رشدی در مدرسه تغییر شکل داد.

از این‌رو، خدمات حوزه سلامت‌روان، به ویژه نقش مشاوران مدرسه توسعه یافت و به رسمیت شناخته شد. اما درک نقش مشاوران، فرآیندی پیچیده است. مشاوران مدرسه در خط مقدم کمک به بهداشت‌روان دانش‌آموزان قرار دارند و از این حیث، دارای جایگاه بی‌نظیری در اثرگذاری بر سلامت‌روان و موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان هستند(شی، لیو و لیوورک[1]، ۲۰۱۴؛ اسکاربورو و کولبرث[2]، ۲۰۰۸ به نقل از فای[3]، ۲۰۱۶؛ انجمن مشاوران مدارس آمریکا[4]{آ سکا[5]}، ۲۰۰۵ به نقل از آکلسون[6]، ۲۰۱۷). با آغاز قرن بیستم و شکل‌گیری پدیده صنعتی شدن و نیازهای ناشی از آن، خدمات راهنمایی و مشاوره در مدرسه رونق گرفت(شورای ملی استانداردهای آموزش حرفه‌ای[7]، ۲۰۱۶). از اوایل دهه ۱۹۶۰، استفاده گسترده از مشاوران تمام وقت، به جای معلمانی که این مسئولیت را بر عهده داشتند، موجب تقویت مشاوره مدرسه گردید(گیزبرس[8]، ۲۰۱۰به نقل از آنگر[9]، ۲۰۱۷؛ گلادینگ[10]،۲۰۱۲ به نقل از آکلسون، ۲۰۱۷). خاستگاه مشاوره، آموزش و پرورش است و نقش مشاوران مدرسه با اصلاحات نظام آموزشی‌تربیتی و دگرگونی مستمر در محیط مدرسه، گره‌خورده است(باردهوشی و دانکن[11]، ۲۰۰۹؛ دولارهید و ساژیناک[12]، ۲۰۱۲ به نقل از فای، ۲۰۱۶؛ سند تحول بنیادین،۱۳۹۰).

1. Shi, Liu & Leuwerke
2. Scarborough & Culbreth
3. Fye
4. American School Counselor Association(ASCA)

۵. در این مقاله به جای ASCA از لفظ فارسی آن، یعنی آسکا، استفاده شده است.

6. Ackelson
7. National Board for Professional Teaching Standards
8. Gysbers
9. Unger
10. Gladding
11. Bardhoshi & Duncan
12. Dollarhide & Saginak

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

امروزه، حرفهٔ مشاوره مدرسه به لحاظ پویایی با آغاز تاریخی آن، بسیار متفاوت است. تغییرات مستمر در محیط کار، خانواده و مدرسه، مشاوران را به اتخاذ رویکردی نظام‌مند در کمک به همه دانش‌آموزان، سوق داده است. مسائل معاصر، آموزش و رشد، ساختار، چالش‌ها، و دانش‌آموزان، زمینه‌ای پیچیده برای مشاورهٔ مدرسه فراهم می‌کند، اما همیشه در هسته اصلی این حرفه، نیرویی منحصر به فرد و متمایز برای کمک به دانش‌آموزان و ارتقای به‌زیستی[1] آنان، وجود داشته است. مشاور مدرسه امروزی هم برای موفقیت مدرسه و هم دانش‌آموزان، ضروری است(بین[2]،۲۰۱۲؛ آسکا، ۲۰۱۲ به نقل از آنگر، ۲۰۱۷؛ آکلسون، ۲۰۱۷).

دانش‌آموزان متأثر از تغییرات شخصی/اجتماعی در دوره‌های سنی و تحصیلی مختلف با نیازها، چالش‌ها و تصمیم‌های متفاوتی مواجه‌اند. لذا مشاوران حرفه‌ای مدرسه می‌توانند به دانش‌آموزان، والدین و مربیان، و به طورکلی، بهبود مدرسه کمک‌کنند و در تسهیل فرآیند آموزشی‌تربیتی و ارتقای بهداشت‌روان، اثربخش باشند(شی، لیو و لیوورک، ۲۰۱۴؛ آسکا،۲۰۲۰).

تحول در نظام آموزش وپرورش کشور از مطالبات جدی و ضروری نظام اجتماعی، فرهنگی و سیاسی کشور است. این مطالبه تا حدود زیادی از دریچه سند تحول بنیادین آموزش وپرورش، همان‌گونه که در مأموریت، چشم‌انداز و هدف‌های کلان آن آمده، نگریسته و پیگیری می‌شود(سند تحول،۱۳۹۰). سند تحول بنیادین، به مثابه قانون اساسی آموزش وپرورش، مبنای تدوین اسناد تحولی و برنامه‌ریزی سالانه و بلند مدت قرار گرفته است. چشم‌انداز تعلیم وتربیت رسمی‌عمومی در ۱۴۰۴، «ایرانی توسعه‌یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فن‌آوری در سطح منطقه با هویتی اسلامی انقلابی، الهام‌بخش جهان اسلام همراه با تعاملی سازنده و مؤثر در عرصه روابط بین‌المللی» ترسیم شده است(سند تحول،۱۳۹۰، ص۵) و یکی از نظام‌های مهم تحولی این سند، نظام راهنمایی و مشاوره در آموزش وپرورش است.

1. well-being
2. Bain

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

در مسیر تغییرات اجتماعی و حرفه‌ای در نظام مشاوره کشور، راهنمایی و مشاوره درآموزش وپرورش از دهه پنجاه به بعد دچار تغییرات و نوسانات گوناگونی شده است که برخی از آن‌ها باعث توسعه، و برخی دیگر، مانع پویایی آن شده است. بررسی سیر تاریخی راهنمایی و مشاوره در کشور، شش مرحله در تحولات کلان آموزشی‌تربیتی کشور را نشان می‌دهد:

۱- ایده‌پردازی راهنمایی و مشاوره در سال‌های۳۷-۱۳۳۲؛

۲- برنامه‌ریزی راهنمایی و مشاوره در سال‌های۵۰-۱۳۳۷؛

۳- اجرای برنامه راهنمایی و مشاوره در سال‌های۵۱-۱۳۵۰ با تأکید بر خودشناسی در دوره راهنمایی تحصیلی؛

۴- اجرای برنامه راهنمایی و مشاوره در سال‌های۷۲-۱۳۷۱با تأکید بر هدایت تحصیلی در نظام جدید آموزش متوسطه؛

۵- اجرای برنامه راهنمایی و مشاوره در سال‌های ۹۵-۱۳۹۴ با جابه جایی مشاوران و تأکید بر هدایت تحصیلی فرآیندی؛

۶- تصویب و استقرار نظام راهنمایی و مشاوره از سال ۱۳۹۹ به بعد با تأکید بر مشاورۀ مدرسه و مدیریت یک‌پارچه آن در آموزش و پرورش.

تغییرات کلان نظام آموزشی‌تربیتی کشور به ویژه در دهه‌های۱۳۵۰،۱۳۷۰و۱۳۹۰، موجب شکل‌گیری سه نقطه عطف نظام راهنمایی و مشاوره(مشاوره مدرسه) شده است و مشاوران مدرسه در نقش تبیینی و آگاهی‌بخشی ظاهر شده‌اند. علیرغم این جایگاه، به استناد تحقیقات(نورانی‌پور،۱۳۸۷؛ احمدی،۱۳۸۹؛ مبانی نظر سند تحول، ۱۳۹۰؛ ابراهیمی،۱۳۹۲؛ فولادی، ۱۳۹۵و۱۳۹۷)، هنوز نقصان‌ها، فراز و فرودهای پایداری در حوزه مشاوره مدرسه و راهبری آن، از جمله کمبود امکانات و مشاور آموزش‌دیده، ضعف در تربیت مشاوران، سردرگمی حرفه‌ای، نبود استانداردها(چارچوب انتظارات) و ...، وجود دارد.

عملکرد مدرسه، پدیده‌ای پیچیده است که تحت تأثیر طیف وسیعی از عوامل ذاتی دانش‌آموز، محیط درونی و بیرونی آن است(دانشگاه شیکاگو، ۲۰۱۲ به نقل از آسکا، ۲۰۱۴). برنامه راهنمایی و مشاوره مدرسه، از پیشرفت‌های آموزش وپرورش قرن بیستم است که از ویژگی حرفه‌ای، تعقل و اداره علمی جامعه، به شمار می‌رود(گیبسون و میشل، ترجمه ثنایی و

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

همکاران، ۱۳۸۶). اما به نظر می‌رسد، نبود استانداردهای مشاوره، یعنی به نوعی ابهام در نقش و روشن نبودن وظایف اصلی، از دلایل و چالش‌های اساسی در حوزه مشاور مدرسه باشد. به عبارتی، نبود استانداردهای مکتوب منجر به افزایش ابهام نقش می‌شود که به شدت با میزان جا به جایی، افزایش غیبت و روحیه پایین افراد از جمله دلالت ضمنی بر رضایت شغلی پایین‌تر و فرسودگی شغلی مشاوران، مرتبط است(دولارهید، گیبسون و ساژیناک[1]، ۲۰۰۸؛ بالارد و مورگاتروید[2]، ۱۹۹۹به نقل از باردهوشی و دانکن، ۲۰۰۹؛ اولسون و دیلی[3]، ۱۹۸۸و بماک[4]، ۲۰۰۰ به نقل از پاین[5]، ۲۰۱۱؛ آسکا، ۲۰۱۴).

مشاوران مدرسه با انگیزه، دلسوز و متخصصانی مسئولیت‌پذیر هستند که هدف اولیهٔ آن‌ها بهبود رشد در مدرسه‌شان است. حرفهٔ مشاورهٔ مدرسه مبتنی بر استاندارد است(شوگن[6] و همکاران، ۲۰۰۷). کمپبل و داهیر[7] (۱۹۹۷) طی بررسی‌های خود تحت نظارت و هدایت انجمن مشاوران مدارس آمریکا، استانداردهای ملی مشاورهٔ مدرسه[8] را به این حرفه معرفی کردند. هدف این استانداردها، تأمین موفقیت تحصیلی همه دانش‌آموزان و تغییر نقش مشاوران مدرسه، همسو با نوآوری‌های مشاورهٔ مدرسه و تحول در آموزش وپرورش آمریکا بود(به نقل از فای، ۲۰۱۶). از تجارب انجمن‌های علمی(نلسون[9]،۲۰۱۱؛ شورای سیاست‌گذاری ملی مدیریت آموزشی[10]، ۲۰۱۵؛ آسکا، ۲۰۲۰) قابل استنباط و استفاده است که استانداردها با سابقهٔ اجرایی بیش از دو دهه، شالوده و ساختاری برای طرح‌ریزی و اجرای برنامه‌های مشاوره مدرسه کشور ایجاد می‌کند.

استانداردها با ایجاد انتظارات و تعیین جهت‌گیری حرفه‌ای برای اعضای خود به طور مستقیم و از طریق شکل‌گیری حمایت در حوزه‌های سیاست‌گذاری، راهبری و تربیت منابع انسانی به طورغیرمستقیم، تأثیرگذار هستند(شورای سیاست‌گذاری ملی مدیریت آموزشی، ۲۰۱۵). استانداردها با تصریح دامنه کار و ارزش‌های حرفه‌ای، از جمله تسهیل

1. Dollarhide, Gibson & Saginak
2. Ballard & Murgatroyd
3. Olson & Dilley
4. Bemak
5. Pyne
6. Shogren
7. Campbell & Dahir
8. the National Standards for School Counseling Programs
9. Nelson
10. National Policy Board for Educational Administration

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

جهت‌گیری، صدور پروانه و ارزیابی حرفه‌ای، نشان می‌دهد که چگونه متخصصان می‌توانند به پیامدهای مورد نظر حرفه، و عموم مردم د ست پیدا کنند. ا ستانداردها در قیاس با شای ستگی‌ها، مو ضوعات گ سترده‌تری ه ستند که دانش، نگرش و مهارت‌های م شاوران مدر سه را برای اجرای برنامه جامع م شاوره مدر سه تو صیف می‌کنند. به بیانی دیگر، شای ستگی‌ها، شاخص‌های[1] خاص‌تر و قابل اندازه‌گیری ا ستانداردهای رفتاری ه ستند. از این رو، ا ستانداردها(و شای ستگی‌ها) در برنامه مشاوره مدرسه حیاتی و ضروری‌اند(آسکا، ۲۰۱۴ و۲۰۱۹). به بیانی دیگر، استانداردها، قواعد و خط‌مشی‌هایی هستند که برای نظارت و کارآمدی حرفه ضروری‌اند. استانداردهای حرفه‌ای، ایستا نیستند و به طورمنظم مورد بازبینی و انطباق قرار می‌گیرند تا انعکاس‌دهندۀ نگرش‌های تحولی، انتظارات و زمینه‌هایی که کار حرفه‌ای را شـــکل می‌دهند، باشـــند. راهبری تربیت حرفه‌ای[2] و ارائه خدمات کیفی در حرفه، م ستلزم ا ستاندارد ا ست(شورای سیا ست‌گذاری ملی مدیریت آموز شی، ۲۰۱۵؛ آسکا، ۲۰۲۰).

از لحاظ تاریخی، فقدان ارتباط بین تربیت مشـــاور مدرســـه، عمل و نقش‌های واقعی، هویت حرفه‌ای، حمایت و یا نظارت دریافت‌شده، می‌تواند به ابهام و تعارض نقش منجر شود. این تعارض، ناشی از چارچوب ذهنی و فلسفه‌های ناهماهنگ[3] در حرفه ا ست(کالینز[4]، ۲۰۱۴ به نقل از فای، ۲۰۱۶). بر مبنای مطالعات مورد ا شاره، می‌توان نتیجه گرفت، وقتی چارچوبی متقن، فراگیر و قابل پذیرش در زمینه مشـــاوره مدرســـه وجود نداشـــته باشـــد، آن وقت، هر مشـــاور و هر مدرســـه‌ای بنا به مقت ضیاتی، به فعالیت یا فعالیت‌هایی م شغول می شود که شاید برآیند کار؛ واحد، هم سان و اثربخش نبا شد. در نتیجه، انتظار ر شد شای ستگی‌های دانش‌آموزان در برنامه م شاوره، د شوار و کم‌تر قابل پیش‌بینی خواهد بود. در حوزه آموزش و تربیت مشـــاور نیز چنین راهنمایی وجود ندارد. از این‌رو، مدرســـان و اســـتادان نیز غالباً براســـاس علاقه، گرایش و مهارت خویش بر موضـــوعات تأکید می‌کنند و مشـــاوران مدارس نیز تا حدود زیادی بر همین منوال؛ براســـاس علاقه، تجربه و نیازهای بلاف صل اولیای مدر سه فعالیت‌ها را تنظیم می‌کنند نه بر مبنای طرح‌ریزی و نیازهای کلان ک شوری و چارچوبی متقن که قابل اندازه‌گیری باشد.

1. indicators
2. professional practice
3. inconsistent philosophies
4. Collins

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

مشاوران مدرسه نقش حساس، بنیادی و قابل‌توجهی در موفقیت دانش‌آموزان دارند(باردهوشی و دانکن، ۲۰۰۹؛ استون و داهیر[1]، ۲۰۰۶ و کیسون، گیزبرس و لاپان[2]؛ ۲۰۰۷ به نقل از آسکا، ۲۰۱۶) و برنامه مشاوره مدرسه را مبتنی بر استانداردها و بهبود فرآیند یادگیری برای همه دانش‌آموزان تنظیم و رهبری می‌کنند(ساندو،۲۰۰۰ و لی[3]، ۲۰۰۱ به نقل از آسکا، ۲۰۱۶). از این‌رو، همان‌طور که تجارب بین‌المللی(نلسون، ۲۰۱۱؛ شورای سیاست‌گذاری ملی مدیریت آموزشی، ۲۰۱۵؛ فای، ۲۰۱۶؛ شورای ملی استانداردهای آموزش حرفه‌ای، ۲۰۱۶؛ آسکا، ۲۰۲۰) نشان می‌دهد، وجود استانداردهای ملی مشاوره می‌تواند به عنوان زیربنایی برای برنامه جامع مشاوره مدرسه؛ به توسعه، راهبری و اثربخشی مشاوره مدرسه در رشد دانش‌آموزان هم‌راستا با انتظارات تحولی و ملی، کمک کند.

از این رو، سؤال اصلی پژوهش این است که تدوین و اعتباریابی استانداردهای ملی مشاوره مدرسه بر اساس اسناد تحولی‌ملی و نظام حرفه‌ای مشاوره، چگونه است. به عبارتی دیگر،

۱. استانداردهای مشاوره مدرسه در ایران چیست؟

۲. اعتبارسنجی استانداردهای مشاوره مدرسه از دیدگاه متخصصان چگونه است؟

روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ ماهیت و هدف، کاربردی است. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون[4] و همچنین، در تدوین استانداردها، از روش تلفیق[5] مضمون استفاده شد. اعتبارسنجی استانداردها بر مبنای نظر متخصصان، روایی صوری و روایی نخبگانی[6] انجام گرفت.

1. Stone & Dahir
2. Kayson, Lapan
3. Sandhu & Lee
4. Theme Analysis
5. Synthesis
6. Content validity ratio(CVR)

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

روش تحلیل مضـمون یکی از رویکردهای بنیادین کیفی اسـت. تحلیل مضـمون با سـایر روش‌های تحقیق کیفی(مانند تحلیل پدیدارشـناسـی تفسـیری، تئوری زمینه‌ای[1]، تحلیل گفتمان و تحلیل محتوا)، تفاوت دارد، بدین معنی که روش تحلیل مضمون، به چارچوب نظری از پیش‌تعیین شده‌ای، وابسته نیست و قابلیت استفاده در چارچوب‌های نظری مختلف با موضـوعات متفاوت را دارد. این روش از لحاظ عملی مشـابه روش تئوری زمینه‌ای اسـت با این تفاوت که درتحلیل مضمون، داده‌ها از پیش جمع‌آوری و سپس مورد تحلیل قرار می‌گیرند(گست، مک کوین و نامی[2]، ۲۰۱۱).

جامعه این پژوهش، اسناد تحولی‌ملی(سند تحول بنیادین، برنامه درسی ملی و اهداف دوره‌های تحصیلی) و متون حرفه‌ای مشاوره موجود و مرتبط با استانداردهای مشاوره مدرسه(از جمله اسناد انجمن‌های علمی مشاوره) و همچنین، متخصصان حوزه مشاوره مدرسه است.

متخصصان جمعاً ۲۵ نفر و شامل سه گروه(اساتید دانشگاه، کارشناسان مشاوره آموزش وپرورش و مشاوران مدارس) بودند. در بخش متون، نمونه برابر جامعه است و در بخش متخصصان، اساتید دانشگاه(۸ نفر) و کارشناسان(دارای تجربه مرتبط، ۸ نفر) و نیز مشاوران مدرسه با مدرک حداقل کارشناسی ارشد در رشته مشاوره و تجربه مدرسه(۹ نفر)، استفاده گردید.

در تجزیه و تحلیل داده‌ها، از روش تحلیل مضمون که فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی یا همان مضمون یا تم[3] است، اسـتفاده شـد. در این روش، با مشـخص کردن معنی و مفهوم موجود در داده‌ها، داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی، تبدیل می‌کند. خواندن داده‌های مکتوب، تشخیص مضمون‌ها، کد گذاری و تحلیل مضامین از مراحل کار اسـت(گسـت، نامی و میچل[4]، ۲۰۱۳). در این پژوهش از الگوی براون و کلارک[5](۲۰۰۶) و گسـت، نامی و میچل(۲۰۱۳) استفاده شد.

1. Grounded theory
2. MacQueen, Guest & Namey
3. Theme
4. Mitchell
5. Broun & Clark

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

بر این اساس، اسناد تحولی‌ملی(سند تحول بنیادین، برنامه درسی ملی و اهداف دوره‌های تحصیلی) و متون حرفه‌ای مشاوره جمع‌آوری و مطالعه شدند و به روش تحلیل مضمون با استفاده از کد گذاری، مضامین فرعی و اصلی شناسایی، تعیین و تجزیه و تحلیل گردید. در تحلیل و استخراج مقولات، عبارات چندین بار، بازخوانی، پالایش و طبقه‌بندی شدند. از آنجا که اسناد ملی؛ رسمی، مصوب و نتایج پژوهش نیازمند پذیرش سازمانی هستند برای درک مضامین دقت زیادی صورت گرفته است و شاید به همین خاطر، طول عبارت برخی مقولات(جدول شماره ۱) برای حفظ گستره معنایی و وفاق بیشتر، طولانی به نظر برسد.

در ادامه تجزیه و تحلیل داده‌ها، چون اسناد مورد بررسی این پژوهش، دو نوع کلی هستند(اسناد تحولی ملی و متون حرفه‌ای مشاوره)، از تلفیق مضمون، یعنی مقایسه و درهم تنیدن نظریات(تبلور یافته در مقولات) مشخص و مرتبط با دو منبع، استفاد گردید.

همان‌طور که سایبون[1](۲۰۰۴ به نقل از پوند و کمپبل[2]، ۲۰۱۵) معتقد است، تلفیق عناصر مفید نظریات نه تنها در یک رشته، بلکه در بین رشته‌ها و حتی بین مکاتب مختلف فکری که در ظاهر متضاد هستند نیز مفید است، این در حالی است که در این پژوهش دیدگاه‌ها و نظریات به لحاظ رشدی با موضوع تربیت انسان مبتنی بر دانش راهنمایی ومشاوره، کیفی، همسو و مکمل هستند.

همچنین، برای طبقه‌بندی مقولات استخراجی و ایجاد قالب و مبنایی معتبر، از عناوین مدل شورای ملی استانداردهای آموزش حرفه‌ای برای مشاوره مدرسه(۲۰۱۶) استفاده گردید. این مدل دارای یازده «عنوان» است که در این پژوهش با توجه به گستره معنایی مقولات مستخرج، از ده عنوان آن(به عنوان قالب تلفیق)، استفاده گردید. در اصل با این قالب و چارچوب، مضامین اصلی مستخرج از متون مورد مطالعه(برای تدوین استانداردهای ملی مشاوره مدرسه) سازماندهی و طبقه‌بندی شدند و پس از تهیه محتوای استانداردها، فرآیند اعتباربخشی و پردازش نهایی، صورت گرفت.

1. Sibeon
2. Pound & Campbell

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

برای پاسخ به سؤالات پژوهش: ابتدا، اسناد چهارگانه، مورد بررسی قرار گرفت و سپس، مقولات و مضامین اصلی برگرفته از اسناد چهارگانه، تلفیق شدند. آنگاه، پس از تهیه و تدوین محتوای استانداردها، با استفاده از نظر متخصصان، اعتبار آن‌ها مشخص شده است.

یافته‌ها

سه سند ملی مورد مطالعه و اسناد واسطه‌ای آن، تحت عنوان اسناد تحولی آموزش وپرورش نقشی زیربنایی و راهبردی در نظام آموزشی‌تربیتی کشور دارند. درک و انطباق نظام‌های گوناگون سند تحول بنیادین، از جمله نظام راهنمایی و مشاوره(مشاوره مدرسه) مبتنی بر اسناد تحولی می‌تواند مفید و اثربخش بوده و زمینه نقش‌آفرینی مشاوران مدرسه در رشد دانش‌آموزان را فراهم نماید.

یافته‌های حاصل از بررسی متون، شامل سه سند ملی(سند تحول بنیادین، برنامه درسی ملی و اهداف دوره‌های تحصیلی) و متون حرفه‌ای مشاوره مدرسه، به شرح زیر است:

۱. نتایج حاصل از تحلیل مضمون سند تحول بنیادین: از سند تحول بنیادین،۲۳ مقوله اصلی و۹۰ مقوله فرعی، به دست آمد. مشاوره مدرسه همانند سایر بخش‌های آموزش وپرورش، تابع اسناد تحولی مصوب است. مضامین اصلی به دست آمده، موضوعات مهم و متنوع نظام آموزشی‌تربیتی کارآمد و مرتبط با رشد دانش‌آموزان، توسعه حرفه‌ای مربیان(کل منابع انسانی)، نظام راهنمایی ومشاوره، زیر ساخت و فن‌آوری، جایگاه و استانداردهای مدرسه، ارتباط با جامعه، برقراری عدالت آموزشی‌تربیتی، اصالت برنامه‌محوری، پژوهش و کاربست را نشان می‌دهد(جدول۱).

۲. نتایج حاصل از تحلیل مضمون سند برنامه درسی ملی: از سند برنامه‌درسی ملی، ۴۹ مقوله فرعی و ۱۴ مقوله اصلی، به دست آمد و به موضوعات متنوعی از جمله رشد شایستگی‌های دانش‌آموزان، نقش راهنمایی ومشاوره، مرجعیت حرفه‌ای مربیان، فن‌آوری، تنوع محیط‌های یادگیری مدرسه، اهمیت مشارکت همه عوامل تربیت، از جمله خانواده و جامعه، جهت‌گیری فرهنگی و علمی در برنامه درسی از طراحی تا اجرا، توجه شده است(جدول۱).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

۳. نتایج حاصل از تحلیل مضمون سند اهداف دوره‌های تحصیلی: از سند اهداف دوره‌های تحصیلی که جهت‌گیری نظام آموزشی‌تربیتی و نقطه رسیدن را نشان می‌دهد، ۲۲ مقوله فرعی و ۹ مقوله اصلی، به دست آمده است و ویژگی‌هایی از جمله رشد انسانی، شایستگی‌های شخصی/اجتماعی، نوآوری و مهارت‌های زندگی، مشارکت اجتماع‌محور، مشارکت گروهی در کشف پاسخ علمی/فناورانه، اخلاق محوری و زندگی مسؤلانه، مورد توجه قرار گرفته است(جدول۱).

۴. نتایج حاصل از تحلیل مضمون متون حرفه‌ای مشاوره: از متون حرفه‌ای مشاوره، ۱۹مقوله فرعی و۱۰ مقوله اصلی به دست آمد. برنامه‌محوری، رشد انسانی، اهمیت عدالت، شایستگی‌های شخصی/اجتماعی، تحصیلی و شغلی، استفاده از فن‌آوری، توجه به توسعه و اخلاق حرفه‌ای در مشاوره مدرسه، برجسته است(جدول۱).

۵. تلفیق مضامین مستخرج از اسناد تحولی‌ملی و متون حرفه‌ای مشاوره: برای تبیین و تأمین ابعاد پاسخ سؤال پژوهش(استانداردهای مشاوره مدرسه در ایران چیست؟)، توجه به جنبه حرفه‌ای بودن مشاوره، تربیت حرفه‌ای مشاور، محتوا و حیطه‌های رشدی مشاوره، و همچنین، تضمین فراگیری آن برای همه دانش‌آموزان در مدرسه ضروری است.

از این رو، مقولات اصلی مستخرج از اسناد مختلف(همان‌طورکه در جدول شماره ۱، قابل مشاهده است: مقولات اصلی سند تحول ۲۳؛ برنامه‌درسی ۱۴؛ اهداف دوره‌های تحصیلی ۹ و متون مشاوره حرفه‌ای۱۰مورد می‌باشد) بر مبنای عناوین استاندارد مدل مبنا(۲۰۱۶) و با توجه به حیطه معنایی آن‌ها، در ده طبقه، جایابی شده و نظام یافتند.

با این که برخی مقولات، قابلیت قرار گرفتن در بیش از یک طبقه را داشتند، اما همخوانی و هم‌پوشانی معنایی بین مقولات یک طبقه با عنوان مدل انتخابی و توجه به ابعاد مشاوره مدرسه، اولویت داده شد. تلاش بر این بود تا مقولات با توجه به معنای اصلی در مناسب‌ترین طبقه قرار گیرند و در مواردی مثل ردیف ۲و ۸ در سند برنامه‌درسی ملی، یک مقوله، و ردیف ۲و ۶ و همچنین،۳ و۹ در سند اهداف دوره‌های تحصیلی، دو مقوله در دو طبقه، قرار گرفتند، بدین معنی که هم‌گرایی معنایی برای دو طبقه را دارا بودند. در برخی طبقات، به دلیل هم‌پوشانی معنایی، چند مقوله اصلی در یک طبقه قرار گرفته‌اند(در مواردی نیز، برای درک کامل‌تری از مقولات اصلی، به مقولات فرعی نیز مراجعه می شد تا انتخاب مناسب‌تر، حاصل شود). براساس این تلفیق و بر مبنای ده عنوان استاندارد مدل مبنا(جدول شماره۱)، محتوای استانداردها، تهیه و تدوین گردید(جدول شماره۲).

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

جدول۱- تلفیق مقولات مستخرج از اسناد تحولی ملی و متون حرفه‌ای مشاوره

ردیف	سند تحول بنیادین (۲۳ مقوله)	برنامه درسی ملی (۱۴ مقوله)	اهداف دوره‌های تحصیلی (۹مقوله)	متون حرفه‌ای مشاوره (۱۰مقوله)	عنوان استاندارد مدل مبنا
۱	-اصالت برنامه‌محوری با نقش تسهیل‌گری مربی -استقرار نظام راهنمایی و مشاوره با حضور راهبران تحول‌ساز در تمام مدارس	-برنامه‌درسی، زمینه‌ساز شکوفایی ظرفیت‌ها و نقش‌آفرینی دانش‌آموزان با رویکرد رشدی -اجرای نظام راهنمایی و مشاوره در همه مدارس	---	-برنامه‌محور بودن فعالیت‌های مشاوره مدرسه	-برنامه مشاوره مدرسه
۲	- نقش رشدی آموزه‌های قرآن و اولی‌الامر -رشد شایستگی شخصی/اجتماعی دانش‌آموزان مبتنی بر نظام تمام ساحتی -تکوین هویت مبتنی بر چهار بعد ارتباطی -تناسب محتوای آموزشی‌تربیتی با ویژگی‌های رشدی دانش‌آموزان - آشنایی دانش‌آموزان با کارکرد سالم در خانواده	-زمینه‌سازی زندگی شایسته مبتنی بر رویکرد فن‌آورانه و انتخاب مسیر تحصیلی/شغلی - سلامت زمینه‌ساز و عامل رشد شایستگی‌های زندگی	-رشد شایستگی‌های شخصی/اجتماعی بر پایه شناخت مشاغل، تحولات بازار کار در فضای واقعی و مجازی -بهره‌گیری از مبانی شغلی/اقتصادی در زندگی مبتی بر اخلاق و رفتار مسؤلانه -شایستگی، تعهد و نقش‌آفرینی مسؤلانه در زیست‌بوم بر پایه وطن‌دوستی(محلی- ملی)	-رشد شایستگی‌های دانش‌آموزان در برنامه مشاوره مدرسه	-مشاوره مدرسه و شایستگی‌های دانش‌آموز
۳	- امکان‌سازی مدرسه برای رشد قابلیت‌های دانش‌آموزان - سلامت محوری مدرسه با پاسخ‌گویی به نیازهای دانش‌آموزان	-جهت‌گیری برنامه‌درسی، فطرت‌گرایی توحیدی با تمرکز علمی/فرهنگی و زندگی شایسته	-رشد انسانی مبتنی بر الگوی شایسته	-تسهیل رشد انسانی	-رشد و توسعه انسانی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

۴	- اصالت به دانش نظری و کاربردی مبتنی بر چالش‌ها و آینده‌پژوهی - توسعه مدرسه جامعه‌محور با تأکید بر مسأله‌محوری -ارتقای نظام آموزشی‌تربیتی در طراز جهانی با کنش‌گری و مرجعیت علمی/فرهنگی	-هدف‌مندی‌و نقش‌آفرینی در رشد هویت و ارزشمندی انسان در مکتب الهی	- نقش ایده‌پردازی و نوآوری در کیفیت زندگی	- ابتنای برنامه مشاوره مدرسه بر نظریه‌ها و فنون	- نظریه‌ها و فنون مشاوره
۵	- استقرار نظام جامع و پویای تمام ساحتی - تکوّن هویت دینی‌ملی مبتنی بر مسؤلیت‌پذیری شخصی/اجتماعی - برقراری عدالت آموزشی‌تربیتی - آمایش سرزمین	-بهبود شایستگی‌ها و نقش‌آفرینی اجتماع‌محور بر پایه عدالت، روابط اصیل و حل‌مسأله - قانون‌مندی، آزادی مسؤلانه و عدالت اجتماعی با تقدم منافع و ارتقای هویت ملی دینی	-مشارکت مسؤلانه در به‌زیستی فردی/اجتماعی و ارتقای زیست بوم	-زمینه‌سازی عدالت در ارائه خدمات متفاوتِ متناسب	-عدالت، انصاف و تنوع
۶	-اهمیت الگوبخشی و تحول‌آفرینی مربیان در مدرسه	-نقش الگوبخشی و تسهیل‌گری مربی در رشد استعدادهای دانش‌آموزان	-شایستگی، تعهد و نقش‌آفرینی مسؤلانه در زیست‌بوم بر پایه وطن‌دوستی(محلی- ملی)	-رهبری تحول آفرین در مدرسه	-رهبری و جوّ مدرسه
۷	-راهبری نظام آموزشی‌تربیتی مبتنی بر رویکرد جامعه محور -نقش مؤثر مدرسه، خانواده و رسانه در هماهنگی تربیت -مشارکت مؤثر متربی و مربی در برنامه‌های نظام آموزشی‌تربیتی	- جریان برنامه‌درسی مبتنی بر نقش‌آفرینی آگاهانه همه عناصر در پاسخ به نیازهای رشدی دانش‌آموزان -ضرورت مشارکت خانواده، نهادها و مدرسه به عنوان مثلث رشد و تعالی جامعه	-مشارکت در فعالیت‌های هویت‌ساز اجتماع‌محور مبتنی بر مهارت‌های زندگی	-تعامل وهماهنگی مشاور مدرسه با خانواده و جامعه	-همکاری با خانواده و جامعه

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

۸	-فناوری‌های نوین لازمه استانداردسازی مدارس	-مدرسه بنیادی‌ترین محیط یادگیری با قابلیت‌های استاندارد، فن‌آوری و نقش‌آفرینی دانش‌آموزان -زمینه‌سازی زندگی شایسته مبتنی بر رویکرد فن‌آورانه و انتخاب مسیر تحصیلی/شغلی	-بهره مسؤلانه از منابع و کیفیت زندگی با درک پدیده‌ها و سواد فناوری	-به‌کارگیری سواد رسانه‌ای و فن‌آوری	-منابع و فناوری اطلاعات
۹	-سنجش مبتنی بر استانداردهای ملی	-خودشناسی بر پایه نظم آفرینش و رشد شایستگی‌ها و ارزیابی آگاهانه موقعیت در مسیر تعاملات اصیل	-رشد انسانی مبتنی بر الگوی شایسته	-پایش موفقیت دانش‌آموز وتبیین نتایج	-سنجش دانش‌آموزی
۱۰	-ارتقای شایستگی‌های اعتقادی، اخلاقی وحرفه‌ای مربیان	- توجه به شایستگی‌های رهبری، اخلاقی وحرفه‌ای مربیان	-مشارکت گروهی در کشف پاسخ علمی/فناورانه مسائل و تسهیم یافته‌ها بر مدار اخلاق	-توسعه هویت حرفه‌ای اخلاق محور	-اخلاق، دفاع و هویت حرفه‌ای

همان‌طورکه در جدول بالا(شماره ۱) قابل مشاهده است، نظام راهنمایی و مشاوره(مشاوره مدرسه) در سند تحول بنیادین و برنامه در سی ملی، کانون توجه ا ست. به طورکلی، توجه به ا صالت برنامه‌محوری؛ شایستگی‌ها(نقش‌آفرینی و رفتارهای مسؤلانه)؛ رشد و توسعه انسانی؛ نظریه‌ها، عدالت و تنوع؛ راهبری، همکاری با خانواده و جامعه؛ فناوری اطلاعات؛ سنجش برپایه استاندارد، اخلاق و توسعه حرفه‌ای، برجسته است که می‌تواند نقش مهمی در کیفیت‌بخشی نظام آموزشی‌تربیتی کشور ایفا کند و لحاظ کردن آن‌ها در مشاوره مدرسه، به گسترش و اثربخشی آن، کمک کند. مقولات و مضامین اصلی اسناد تحولی و متون حرفه‌ای مشاوره(اسناد چهارگانه) در قالب عناوین ده‌گانه استانداردها(مدل مبنا، ۲۰۱۶) به عنوان ***چارچوب و راهنمای مفهومی در تدوین استانداردهای مشاوره مدرسه***، استفاده گردید.

۶. تدوین نهایی محتوای استانداردها: مفاد اسناد(تحولی/ مشاوره) بر محور مضامین و مقولات، محتوای استانداردهای مشاوره مدرسه را تشکیل می‌دهند. به عبارتی، ذیل هر عنوان استاندارد، با استفاده از اسناد ملی و تجارب بین‌المللی،

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

محتوای اولیه استانداردها تهیه گردید و با مشورت با برخی کارشناسان و متخصصان، بازخوانی و اصلاحات لازم صورت گرفت. در جدول زیر(شماره ۲) عناوین و محتوای استانداردهای ملی مشاوره مدرسه، قابل مشاهده است.

جدول ۲- استانداردهای ملی مشاوره مدرسه

استاندارد
۱. برنامه مشاوره مدرسه: مشاور حرفه‌ای، برنامه مشاوره مدرسه را با مشارکت ذی‌نفعان طراحی و اجرا می‌کند. این برنامه، تصویری از آنچه که باید انجام شود و پیشرفت مستمر در طول سال را نشان می‌دهد.
۲. مشاوره مدرسه وشایستگی‌های دانش‌آموز: مشاور حرفه‌ای مدرسه، درک قابل‌قبول و گسترده‌ای از شایستگی‌های تحصیلی، شغلی، شخصی/اجتماعی و معنوی دانش‌آموز را با مدیریت و تخصیص مناسب زمان، نشان می‌دهد.
۳. رشد و توسعه انسانی: مشاور حرفه‌ای مدرسه، تفاوت فردی در رشد انسانی، پیشرفت و یادگیری را درک می‌کند و به ارتقای رشد جسمی، عقلانی(فکری)، اجتماعی، هیجانی ومعنوی دانش‌آموزان توجه دارد.
۴. نظریه‌ها و فنون مشاوره: مشاور حرفه‌ای مدرسه، درک قابل‌قبولی از نظریه‌های مشاوره موجود و نوظهور و دانش بنیادی از روش‌ها و فنونی را نشان می‌دهدکه اساسی برای اثربخشی مشاوره مدرسه با گروه‌های مختلف است.
۵. عدالت، انصاف و تنوع: مشاور حرفه‌ای مدرسه، الگو و ارتقای مناسب رفتاری در اجتماع متنوع(تأثیرات محلی، ملی و جهانی) و احترام به همه اعضای جامعه را نشان می‌دهد. انصاف، عدالت و حساسیت را نسبت به هر دانش‌آموز نشان داده و از دسترسی عادلانه به برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی‌تربیتی حمایت و دفاع می‌کند.
۶. رهبری و جوّ مدرسه: مشاور حرفه‌ای مدرسه، نقش خود را به عنوان راهبر، همکار، مدافع و عاملی برای تغییرات نظام‌مند در مدرسه درک می‌کند و در ایجاد محیط یادگیری عاطفی، اجتماعی و فیزیکی ایمن با تأکید بر روابط انسانی پویا و یاورانه برای دانش‌آموزان، کارکنان و مشارکت خانواده‌ها، تلاش می‌کند.
۷. همکاری با خانواده و جامعه: مشاور حرفه‌ای مدرسه، از جامعه و منابع شناخت کافی دارد و با خانواده‌ها و اعضای اجتماع(از جمله مدرسه، مراکز و گروه‌های تخصصی) کار می‌کند و برای ارجاع به‌هنگام و مناسب یا فعالیت مشترک براساس نیازهای دانش‌آموزان و خط‌مشی مدرسه از منابع آنان، استفاده می‌کند.
۸. منابع و فناوری اطلاعات: مشاور حرفه‌ای مدرسه، در انتخاب و استفاده از منابع و فن‌آوری‌ها، مهارت دارد و از آن‌ها برای تسهیل اجرای برنامه جامع مشاوره مدرسه و پاسخ به نیازهای دانش‌آموز، استفاده می‌کند.
۹. سنجش دانش‌آموزی: مشاور حرفه‌ای مدرسه، اصول و اهداف سنجش، شیوه جمع‌آوری و استفاده از داده‌ها را در مشاوره درک می‌کند و پیشرفت دانش‌آموز را پایش کرده و هدف از انجام سنجش و نتایج آن در مشاوره را با مخاطبان و ذی‌نفعان مختلف در میان می‌گذارد.
۱۰. اخلاق، دفاع و هویت حرفه‌ای: مشاور حرفه‌ای مدرسه، به عنوان حامی ارتقای سلامت، یادگیری و پیشرفت دانش‌آموز، کار می‌کند و به اصول اخلاقی، رشد و توسعه حرفه‌ای خود، متعهد و پایبند است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

همان‌طور که جدول(۲) نشان می‌دهد، استانداردهای تدوین شده؛ ابعاد مشاوره مدرسه را ده عنوان(یا استاندارد) نشان می‌دهد و این استانداردها، مشاور و ذی‌نفعان را در ارائه و دریافت خدمات حرفه‌ای یک‌پارچه و فراگیر، راهنمایی و مطلع می‌کند.

۷. **بررسی اعتبار استانداردهای مشاوره مدرسه:** اعتبارسنجی استانداردها با استفاده از نظر متخصصان مشاوره که ۲۵ نفر و سه گروه(متشکل از اساتید دانشگاه، مشاوران مدارس و کارشناسان مشاوره آموزش وپرورش) بودند، انجام گرفت. چارچوب اعتبارسنجی متشکل از مقولات اصلی به تفکیک اسناد و قرارگیری در یک طبقه، عنوان پیشنهادی و محتوای استانداردها بود که متخصص با توجه به توضیح پژوهش‌گر، نظر خود را نسبت به هر استاندارد در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت، مشخص می‌کرد. به عبارتی، پاسخ متخصص بین عدد یک(کاملاً مخالفم) تا پنج(کاملاً موافقم) متغیر و درج نظر اصلاحی و پیشنهادی نیز ممکن بود. نظر متخصصان موضوع در سه سطح به شرح جدول زیر(شماره ۳)، اخذ گردید که نتایج آن در قالب میانگین پاسخ هر گروه و همچنین، میانگین آمیخته(میانگین وزنی) هر سه گروه، میزان موافقت آن‌ها با استانداردها، قابل مشاهده است.

جدول۳- استانداردها و اعتباربخشی متخصصان مشاوره

گروه		**استاندارد**									
	شماره	**۱**	**۲**	**۳**	**۴**	**۵**	**۶**	**۷**	**۸**	**۹**	**۱۰**
کارشناسان مشاوره ادارات(**۸ نفر**)	میانگین میزان موافقت	۴,۶	۴,۲	۴,۷	۴,۴	۴,۴	۴,۸	۵	۴,۴	۴,۴	۴,۴
مشاوران مدرسه(**۹نفر**)		۳,۸	۴,۴	۴,۲	۳,۸	۴,۲	۴,۷	۴,۴	۴,۴	۴	۴,۳
اساتید دانشگاه(**۸ نفر**)		۴,۵	۴,۵	۴,۴	۴,۶	۴,۱	۴,۶	۵	۵	۴	۴,۵
میانگین آمیخته(کل)		۴,۳	۴,۴	۴,۴	۴,۲	۴,۲	۴,۷	۴,۸	۴,۶	۴,۱	۴,۴

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

همان‌طورکه درجدول(۳) قابل مشاهده است، میانگین موافقت هر گروه متخصص در مورد هر یک از استانداردهای ده‌گانه(۱ تا۱۰) که از میزان موافقت آنان(با انتخاب طیف عددی از ۱تا ۵، یعنی کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) و همچنین، میانگین آمیخته(وزنی)[1] که از میانگین میانگین‌ها براساس فرمول زیر، حاصل شده، مشخص گردید:

$$\bar{x}_w = \frac{\sum x_i * w_i}{\sum w_i}$$

در مجموع، میانگین آمیخته هر استاندارد از قوت بالایی برخوردار است و دامنه موافقت کل متخصصان بین۴/۱ تا ۴/۸(به ترتیب برای استاندارد شماره ۹و۷) از ۵، بود. میزان توافق کارشناسان مشاوره آموزش وپرورش(موافقت بین۴/۲ تا ۵) و اساتید(موافقت بین۴ تا ۵) بیشتر است و میزان موافقت مشاوران مدرسه، بین ۳/۸ تا ۴/۷، قرار دارد.

براساس نظر متخصصان، اعتبار محتوایی و صوری استانداردها تأیید شد و برای تعیین نسبت روایی محتوایی[2] بر مبنای روایی خبرگانی و با استفاده از فرمول زیر، محاسبه شد:

$$CVR = \frac{n_E - \frac{N}{۲}}{\frac{N}{۲}}$$

CVR= ضریب روایی محتوایی/n_e = تعداد متخصصان موافق/N = تعدادکل متخصصان.

نتایج بررسی بیانگر آن است که میانگین کل از نسبت‌های به دست آمده ۷۶/. و نسبت هر مورد نیز از مقدار مبنای قابل قبول، بالاتر بود. با توجه به نسبت روایی محتوایی کسب شده، می‌توان گفت که استانداردها از اعتبار قابل قبولی برخوردار هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف استخراج و تدوین استاندارهای ملی مشاوره مدرسه و اعتبار سنجی آن‌ها از دیدگاه متخصصان مشاوره مدرسه، انجام گرفت.

1. Combined Mean
2. CVR

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

سند تحول بنیادین به مثابه قانون اساسی و نقشه بنیادی نظام آموزشی‌تربیتی کشور است. سند برنامه درسی ملی نقشه طرح‌ریزی یادگیری و رشد دانش‌آموزان و ترسیم‌گر بستر محیطی و انسانی لازم، و سند اهداف دوره‌های تحصیلی، نقطه عزیمت و رسیدن است و تعهد به زیست بوم و زندگی شایسته، مورد توجه است.

بنابراین، اسناد تحولی ملی، زیربنا و چگونگی تدوین، هدف‌گذاری و اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های حوزه آموزش وپرورش را تعیین می‌کنند. نظام راهنمایی و مشاوره(و مشاوره مدرسه) نیز در اسناد تحولی(سند تحول بنیادین، اسناد واسطه‌ای آن و برنامه درسی ملی) مورد تأکید جدی است(۱۳۹۰، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸و ۱۳۹۱).

به استناد ادبیات موضوع(پیزلی و مکماهون[1]، ۲۰۰۱ و سینوتی[2]،۲۰۱۴ به نقل از فای، ۲۰۱۶؛ شورای ملی استانداردهای آموزش حرفه‌ای، ۲۰۱۶؛ آسکا، ۲۰۰۵ به نقل از آکلسون، ۲۰۱۷؛ آسکا،۲۰۲۰) و برپایه اسناد تحولی، برای تأمین و تبیین استانداردهای ملی مشاوره مدرسه در ایران، توجه به جنبه حرفه‌ای بودن مشاوره، فلسفه هماهنگ، تربیت حرفه‌ای مشاور، محتوا و حیطه‌های رشدی مشاوره، و همچنین، تضمین فراگیری آن برای همه دانش‌آموزان در مدرسه، ضروری است.

استانداردها مشخص می‌کنند که مشاوران مدرسه باید چه چیزی را بدانند و قادر به انجام چه مواردی باشند. استانداردها بر رویکردهای متنوع در شناساندن و انعکاس مشاوره مدرسه دلالت دارند. استانداردها چارچوب‌های روشن و قابل سنجشی را برای دست‌اندرکاران مشاوره مدرسه فراهم می‌کنند که امکان راهبری، پایش و اصلاح برنامه‌ها و در نتیجه، پیامدهای اجرای برنامه مشاوره مدرسه را فراهم می‌کنند(شورای ملی استانداردهای آموزش حرفه‌ای، ۲۰۱۶؛ آسکا، ۲۰۱۴ و۲۰۲۰). یکی از چالش‌های مشاوره و مشاوران مدارس کشور(نورانی‌پور، ۱۳۸۷؛ اسلامی، ۱۳۸۹؛ سند تحول، ۱۳۹۰؛ ابراهیمی،۱۳۹۲؛ فولادی، ۱۳۹۵) نبود چارچوب‌های متقن، جامع و فراگیر در انجام وظایف مشاوره‌ای بوده است. این امر کمیت و کیفیت خدمات مشاوره را طی سالیان گذشته، تحت تأثیر قرار داده است. در این شرایط، بدیهی است که هر مشاوری متناسب با زمینهٔ تحصیلی و تجارب خویش و همچنین، مطالبات محیط پیرامونی، عمل کند. نمونه استانداردهای تدوین شده، طیفی از فعالیت‌ها و استراتژی‌های ممکن را نشان می‌دهد که مشاوران مدرسه می‌توانند در جهت‌گیری

1. Paisely & McMahon
2. Cinotti

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

حرفه‌ای شان و رشد شایستگی‌های دانش‌آموزان از آن‌ها استفاده کنند. مشاورانی که از استراتژی‌های متفاوتی استفاده می‌کنند می‌توانند سطح بالاتری از این استانداردها را محقق و کسب کنند.

مضامین مستخرج از اسناد مورد مطالعه با استفاده ار مدل مبنا(شورای ملی استانداردهای آموزش حرفه‌ای، ۲۰۱۶) در ده عنوان استاندارد(برنامه مشاوره مدرسه/ مشاوره مدرسه و شایستگی‌های دانش‌آموز /رشد و توسعه انسانی/نظریه‌ها و فنون مشاوره/عدالت، انصاف و تنوع/رهبری و جوّ مدرسه/همکاری با خانواده و جامعه/منابع و فناوری اطلاعات/سنجش دانش‌آموزی/اخلاق، دفاع و هویت حرفه‌ای) طبقه‌بندی شدند و عناوین استانداردهای ملی مشاوره مدرسه در ایران(جدول شماره ۲) را شکل دادند که در ادامه براساس تجارب بین‌المللی(از جمله شورای سیاست‌گذاری ملی مدیریت آموزشی، ۲۰۱۵؛ شورای ملی استانداردهای آموزش حرفه‌ای،۲۰۱۶؛ آسکا، ۲۰۱۴، ۲۰۱۹ و۲۰۲۰)[1]به تبیین آن‌ها پرداخته می‌شود:

نظام راهنمایی و مشاوره کشور، به ویژه مشاوره مدرسه، نیازمند استانداردهای حرفه‌ای است(زیرنظام تربیت معلم و منابع انسانی، ۱۳۹۸). استاندارد اول، **برنامه مشاوره مدرسه** عنوان استانداردی است که باعث نظام‌مندی، پیش‌بینی‌پذیری و راهبری مشاوره مدرسه می شود، این استاندارد، امکان رصد مسیر طراحی شده در سایر استانداردها را فراهم می‌کند. استاندارد دوم، **مشاوره مدرسه و شایستگی‌های دانش‌آموزان** است. شایستگی(مجموعه‌ای ترکیبی از صفات، توانمندی‌ها و مهارت‌های ناظر به همه جنبه‌های هویت) یکی از کلید واژه‌های مهم سند تحول است(مبانی نظری و سند تحول،۱۳۹۰). از این رو، جهت‌گیری و تمرکز برنامه مشاوره مدرسه بر رشد شایستگی‌های دانش‌آموزان است و هم دانش‌آموزان(برای زندگی شایسته) و هم مشاوران(برای ایفای نقش حرفه‌ای) به کسب شایستگی‌های لازم، ترغیب می شوند. مشاوران مدرسه به عنوان متخصص روابط انسانی با ارائه راهنمایی و مشاوره در سه سطح فردی، گروهی وکلاسی، مشورت و هماهنگی در مدرسه و اجتماع پیرامونی- به دانش‌آموزان کمک می‌کنند. استاندارد سوم، **رشد و توسعه انسانی** بیانگر امکان‌سنجی و زمینه‌سازی رشد انسانی در مدرسه است. مشاوره مدرسه بر ایجاد رابطه‌ای رشدی و

۱. در این پژوهش از بررسی تجارب جهانی و ۱۱ نمونه استاندارد متعلق به انجمن‌ها و مؤسسات علمی صاحب‌نام و مشهور حوزه تعلیم وتربیت و مشاوره مدرسه، بهره برده شده است.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

ویژه در محیطی منحصر به فرد، ایمن و مطمئن تأکید دارد. هم در اسناد تحولی و هم در متون حرفه‌ای مشاوره به محیط انسانی، برانگیزاننده و ایمن برای رشد بهینه تأکید دارند. استاندارد چهارم، **نظریه‌ها و فنون مشاوره**، بیانگر محتوا و روش حرفه‌ای است که به اصالت نظری و کاربردی در مدرسه و کار مشاوره مدرسه جهت می‌دهد. عمل بدون نظریه، کور، و نظریه بدون عمل، ابتر خواهد بود. استاندارد پنجم، **عدالت، انصاف و تنوع** مبتنی بر اسناد مورد اشاره(به ویژه اسناد تحولی)، به فراگیری و ارائه خدمات مشاوره به تمام دانش‌آموزان بر پایه انصاف و تنوع(محیطی و تفاوت‌ها) تمرکز دارد. این استاندارد بر پیش‌گستری و دسترسی عادلانه به مشاوره و خدمات جامع و زمینه‌سازی لازم برای رشد شایستگی‌ها و مهارت‌های اساسی در همه دانش‌آموزان تحت سرپرستی مشاور، توجه دارد. استاندارد ششم، **رهبری و جوّ مدرسه** بیانگر نقش فعال مشاوران مدرسه به عنوان راهبر تحول و تسهیل‌گر بهبود محیط برای حفظ و ارتقای سلامت‌روان در محیط مدرسه است. خط‌مشی‌گذاری درون مدرسه‌ای و کمک به جهت‌گیری و جوّ مثبت کلی مدرسه می‌تواند بستری مناسب برای توسعه و تحقق اهداف مشاوره فراهم کند. بر این مبنا، مشاوران مدرسه با کمک به هماهنگی و روان‌سازی فعالیت‌های مختلف در درون مدرسه، زمینهٔ پیشرفت دانش‌آموزان را فراهم می‌کنند. استاندارد هفتم، **همکاری با خانواده و جامعه** است در اسناد تحولی خانواده شریک اصلی مدرسه، و نظام آموزشی‌تربیتی اجتماع محور است. مشاوران مدرسه با کارکنان مدرسه، خانواده‌ها و اعضای جامعه به عنوان مکمل و معین برنامه آموزشی‌تربیتی در تعامل بوده و همکاری می‌کنند. پذیرش ضرورت هماهنگی و مشارکت خانواده، رسانه و اجتماع(مثلث رشد دانش‌آموزان) در برنامه مدرسه و مشاوره، سازنده است. گسترش مشارکت همه ذی‌نفعان و بازیگران حوزه آموزش وپرورش و مشاوره مدرسه برای تعیین و تحقق آنچه که هدف استانداردها و محتوای آن است، ضروری است. استاندارد هشتم، **منابع و فناوری اطلاعات**؛ درک زندگی نوین، فضای مجازی و بهره‌گیری از منابع و فناوری اطلاعات، سواد رایانه‌ای، دیجیتالی و ابزارهای فن‌آوری برای مشاوران امروزی امری لازم و اساسی است. در اسناد تحولی به نقش ایجابی و سلبی در مواجهه با فن‌آوری‌های نوین تأکید شده و درک این فضا و سبک زندگی آن، نیازمند شناخت و تحلیل است که هم به لحاظ توانمندی فردی و هم به منظور استفاده در برنامه مشاوره مدرسه، مورد توجه است. امروزه نمی‌توان کودک و نوجوان را در انزوا قرارد داد، بلکه باید او را برای مواجهه فعالانه با زندگی مبتنی بر تکنولوژی، مهیا و آماده نمود. همچنین، در اسناد تحولی‌ملی، بهره فناورانه مدارس به عنوان ابزار(نه هدف) مورد تأکید است و می‌تواند در عدالت‌گستری و کیفیت‌بخشی

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

آموزشی‌تربیتی مؤثر باشد. استاندارد نهم، **سنجش دانش‌آموزی** است که مشاوران با استفاده از مهارت حرفه‌ای خویش برای کمک به دانش‌آموزان در شناخت توانمندی‌ها، رغبت‌ها و چگونگی تصمیم‌گیری‌ها و برای خدمات هدف‌مند و بررسی فرضیه‌ها با رعایت اصول علمی و به‌طور مناسب از ابزارهای سنجش و جمع‌آوری داده‌ها، استفاده می‌کنند. بهره‌گیری از ابزارهای علمی سنجش و جمع‌آوری داده‌ها، مشاوران را در شناخت و کمک مناسب در مدرسه، یاری می‌کند. استاندارد دهم، **اخلاق، دفاع و هویت حرفه‌ای** است که سهم مهمی در گسترش و پایداری حرفه، به آن تعلق دارد. مشاوران حرفه‌ای مدرسه در توسعه و ارتقای حرفه‌ای خویش مسؤلیت دارند و برای آن تلاش می‌کنند و دفاع از برنامه و ترویج اصول حرفه‌ای مشاوره را جدی می‌گیرند. مشاوران حرفه‌ای، چارچوب حرفه و نقاط قوت و ضعف خود را می شناسند و برای آن برنامه‌ریزی می‌کنند.

در استانداردهای تدوین شده، علاوه بر شایستگی‌های تحصیلی، شخصی/اجتماعی، شغلی؛ رشد معنوی دانش‌آموزان بر مبنای رویکرد فطرت‌گرایی توحیدی با تمرکز علمی/ فرهنگی و زندگی شایسته در اسناد تحولی، به دست آمد. رشد بعد معنوی در سلامت‌روان، کیفیت و چگونگی زندگی، مهم است و جهت‌گیری روشن مشاوران در این زمینه ضروری و کمک‌کننده است. بر مبنای اسناد تحولی، مشاوره مدرسه بخشی از برنامه جامع تمام ساحتی و رشدی مدرسه است که باید برای توسعه مهارت‌های تحصیلی، شخصی/اجتماعی، شغلی و معنوی همه دانش‌آموزان بر پایه شایستگی‌های داده محور مدرسه، همچنین، کمک به خانواده‌ها و بهبود مدرسه، طراحی و ارائه شود.

این استانداردها مبتنی بر اسناد تحولی‌ملی،«مبانی نظری و سند تحول،۱۳۹۰؛ برنامه درسی ملی،۱۳۹۱؛ زیرنظام مدیریت و راهبری، ۱۳۹۷؛ زیرنظام تربیت معلم و منابع انسانی، ۱۳۹۸» و همچنین، با منابع علمی و بین‌المللی از جمله فلارتی، گوارینو و سودربرگ[1]، ۲۰۰۵؛ جانسون و دینال[2]، ۲۰۰۹؛ خنسا[3]، ۲۰۱۵؛ شورای ملی استانداردهای آموزش

1. Flaherty, Soderberg & Guarino
2. Johnson & Dinnall
3. Khansa

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

حرفه‌ای،۲۰۱۶؛ آ سکا، ۲۰۰۵ به نقل از آکل سون، ۲۰۱۷؛ آ سکا، ۲۰۱۴، ۲۰۱۷ و۲۰۲۰؛ شورای اعتباربخ شی م شاوره و برنامه‌های آموزشی مرتبط[1]، ۲۰۱۷ به نقل از مرلین[2] و همکاران، ۲۰۱۷، همسو هستند.

از آنجا که نقش و کارکردهای مشاوران مدرسه طی دهه‌های گذشته، دستخوش تغییرات اساسی شده و مطالعات قابل اعتنایی در این زمینه انجام گرفته است. حرفه‌گرایی در مشاوره مدرسه و هماهنگی در تربیت مشاور مدرسه متناسب با واقعیت‌های محیط شغلی امروزی، یعنی مدرسه و جامعه، ضروری است. کیفیت تصمیم‌سازی در این حوزه، بیانگر خود-شکوفایی مشاور به عنوان شخصی حرفه‌ای، با هویت حرفه‌ای است. مشاوران مدرسه می‌توانند در سایه استانداردها در رشد دانش‌آموزان و بهبود مدرسه با نقش‌ها و کارکردهای روشن و نظام‌مند، در موقعیت بهتری قرار گیرند. به علاوه، اشتیاق در توسعه حرفه‌ای مشاوران مدرسه با بهبود مستمر دانش و مهارت‌ها، ایجاد فلسفه هماهنگ، و بازنگری برنامه مشاوره مدرسه مبتنی بر استانداردها، ضروری و راه‌گشا خواهد بود(بروت و مایرز[3]، ۱۹۹۹ و ساندو، ۲۰۰۰ به نقل از آسکا، ۲۰۱۶؛ پیزلی و مک‌ماهون، ۲۰۰۱ به نقل از فای، ۲۰۱۶؛ آسکا، ۲۰۰۵ به نقل از آکلسون، ۲۰۱۷؛ آسکا، ۲۰۱۷).

همان‌طور که از بررسی‌های مختلف در زمینه راهنمای و مشاوره، از جمله اخوان‌تفتی،۱۳۸۷؛ احمدی، ۱۳۸۹؛ اسلامی، ۱۳۸۹؛ ابراهیمی،۱۳۹۲؛ فولادی، ۱۳۹۵و ۱۳۹۷ قابل درک است، از چالش‌های اساسی موجود مشاوره مدرسه در کشور، ارائه خدمات به صورت واکنشی و تک بعدی(عمدتاً تمرکز بر تحصیل و هدایت تحصیلی)، پراکنده‌کاری و ضعف راهبری است. بنابراین، امروزه نمی‌توان به طور معمول و بدون چارچوبی متقن در اتاق مشاوره و در انزوا به شناخت دانش‌آموزان پرداخت. مشاور مدرسه بیش از گذشته در دنیای متغییر نیازمند نقش‌آفرینی فعال در مسیری روشن است. در این راستا، بهره‌گیری از فضای کلاسی و گروهی، کمک به ارتقای دانش و مشارکت همکاران، خانواده و دانش‌آموزان برای تحقق رشد شخصی/اجتماعی در بستر مدرسه و اجتماع، مهم است. تسهیل مشارکت دانش‌آموزان در ایفای نقش‌های هویت ساز اجتماعی در برنامه‌ها و فعالیت‌های مختلف همانند برنامهٔ همیار مشاور(کلانترهرمزی و فولادی، ۱۳۸۸) برای گسترش و فراگیری مشاوره می‌تواند مؤثر باشد. مشاوره مدرسه بر پایه استانداردها بر طرح‌ریزی و پیش‌گستری(پیشگیرانه، فعالانه و

1. the Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs
2. Merlin
3 .Brott & Myers

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

فراگیر) با رویکردی تحولی، مورد توجه اســـت. این ویژگی ها با دیدگاه های نوین و نظام‌مند از قبیل شـــورای ملی استانداردهای آموزش حرفه‌ای، ۲۰۱۶؛ شورای اعتباربخشی مشاوره و برنامه‌های آموزشی مرتبط، ۲۰۱۷؛ آسکا، ۲۰۱۴ و ۲۰۱۹، همسو و منطبق است.

استانداردها به عنوان مجموعه‌ای از انتظارات و قواعد مربوط به مشاوران مدرسه، مؤثرترین شیوه راهبری و تربیت آنان است که امکان ارائه انواع خدمات مورد انتظار و با کیفیت برای رشد شایستگی‌های همه دانش‌آموزان را تصریح و مشخص می‌کند. به بیانی دیگر، این استانداردها، روش‌ها و رویه‌هایی را برای همسانی در طراحی، عمل و نتایج قابل پیش‌بینی ارائه می‌دهند. در کل، استاندارد، هدفی تعریف‌پذیر یا زمینه‌ای از مسؤلیت مشاوران مدرسه را مشخص می‌کند.

توسعه استانداردهای ملی، توجه به ابعاد مختلف مشاوره مدرسه را تضمین می‌کند. این امر، فرصتی برای مشاوران، مدیران مدارس، متخصصان، والدین، صاحبان مشاغل و جامعه فراهم می‌کند تا در خصوص انتظار از موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان و نقش برنامه های مشـــاوره در بهبود و افزایش یادگیری دانش‌آموزان، مشـــارکت و گفت وگو کنند. استانداردهای ملی، الگویی برای همکاری و مشارکت همه ذی‌نفعانی که در حرفه مشاوره مدرسه فعال هستند، فراهم می‌آورد. استانداردها امکان تصریح انتظارات، ارزیابی، اصلاح روندها و بهبود فرآیندها در مسیر حرفه‌ای را تبیین می‌کند.

در مجموع می‌توان نتیجه گرفت، با توجه به این که اســتانداردهای ملی مشـاوره مدرسـه برای اولین بار در کشـور تهیه و اعتباریابی شـــدند، چارچوب و راهنمائی برای تربیت مشـــاور مدرســـه و همچنین، رشـــد شـــایســـتگی‌های تحصـــیلی، شخصی/اجتماعی، معنوی و نقش‌آفرینی هویت‌بخش دانش‌آموزان مبتنی بر اسناد تحولی‌ملی، ارائه می‌دهند و به کاهش سردرگمی، و ایجاد تمرکز در فعالیت مشاوران مدارس، کمک می‌کنند. بر این اساس، با بهره‌گیری از استانداردهای ملی، همه مشاوران مدرسه می‌توانند برنامه و عمل خود را طرح‌ریزی و توسعه دهند. امکان مدیریت و ارزیابی اثربخش مشاوره مدرسه، نقش‌آفرینی دانشگاه‌ها و مراکز حرفه‌ای در راهبری و تربیت مشاور مدرسه و زمینه کنشگری علمی، بیش از پیش تســـهیل و فراهم می‌شـــود. بنابراین، نتایج این پژوهش برای وزارت آموزش وپرورش، مشـــاوران و مســـؤلان مدارس و دانشگاه‌های فعال در تربیت مشاور مدرسه، مفید و راهگشا خواهد بود.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

این پژوهش همانند سـایر تحقیقات کیفی در امکان حذف کامل سـوگیری و کنترل اعتبار نتیجه‌گیری در بحث قابلیت تعمیم‌پذیری، ممکن اسـت با محدودیت مواجه باشـد. لذا درتعمیم نتایج با احتیاط عمل شـود. همچنین، نبود پیشـینه نظری و تجربه عملی در مورد متغیر اصلی پژوهش در ایران، از دشواری‌ها و محدودیت‌های این پژوهش به شمار می‌رود.

از جمله پیشنهادهای پژوهشی حاصل از نتایج این پژوهش آن است که شورای عالی و وزارت آموزش وپرورش در تصویب و راهبری نظام راهنمایی و مشاوره و سیاست‌گذاری‌های اجرایی آن، و همچنین، تربیت مشاور مدرسه از این استانداردها استفاده نمایند. زمینه‌سازی استقرار استانداردهای مشاوره، دانش و شایستگی حرفه‌ای مشاوران مدرسه در ارائه خدمات بهینه به دانش‌آموزان و صـدور پروانه حرفه‌ای مبتنی بر اسـتانداردها می‌تواند هویت حرفه‌ای، تمرکز کاری مشـاوران و در نتیجه، رشد و شایستگی دانش‌آموزان را در پی داشته باشد. در نهایت، به پژوهش‌گران نیز پیشنهاد می شود، با توجه به نوپایی دانش و تجربه استانداردسازی در این زمینه، امکان‌سنجی استقرار برنامه جامع مشاوره مدرسه بر پایه استانداردها، و همچنین، بررسی چگونگی استقرار استانداردها در مدارس کشور را مورد توجه و بررسی قرار دهند.

منابع

Ackelson, D. (2017).Washington State Comprehensive School Counseling and Guidance Program Model. Office of Superintendent of Public Instruction. http://www. cgcpframework.org/

Ahmady, S. A. (2010).Foundation and Principles of Guidance and counseling. Tehran, Iran: Samt Publications. [Persian].

Akhavan Tafti, M. (2008). Evaluating the functions of Tehran University Counseling Centers: Opinion polls and satisfaction of clients. Journal of Consulting Research, 7(28), 67-94. [Persian].

American School Counselor Association (2020).Teachers, administrators and school counselors collaborating to achieve high academic standards: College and Career Readiness for All) A Handbook for Using Noncognitive Skills to Improve Student Succe.https://www. schoolcounselor.org/ school-counselors/ professionaldevelopm ent/learn-more/noncogn-itive

American School Counselor Association (2019).ASCA Standards for School Counselor Preparation Programs. https://www schoolcounselor. org/schoolcounselors/ standa rds/asca-school-counselor-

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

preparation-program-standard. ASCA Standards for School Counselor Preparation Programs (ASCA CAEP SPA) Accepted by CAEP 2019.

American School Counselor Association (2019). ASCA School Counselor Professional Standards & Competencies. Alexandria, VA: Author. 1101KingSt, Suite310, Alexandria, VA22314 .Www. Schoolcounselor. Org

American School Counselor Association (2017).The School Counselor and Comprehensive School Counseling Programs. (Adopted 1988; revised 1993, 1997, 2005, 2012, 2017) .www.sch- oolcounselor.org

American School Counselor Association (2016).The Role of the School Counselor. https:// www. schoolcounselor.org/administrators/

American School Counselor Association (2014). Mindsets and Behaviors for Student Success: K-12 College- and Career-Readiness Standards for Every Student. Alexandria, VA: Author.

American School Counselor Association (2012). The ASCA National Model: A framework for school counseling programs (3rd ed.). Alexandria, VA: Author.

Bain, S.F. (2012). School Counselors: A Review of Contemporary Issues. Research in Higher Education Journal. ERIC_EJ1064655.

Bardhoshi, G. & Duncan, K. (2009). Rural school principals'perceptions of the school counselor's role. The Rural Educator, 30(3), 16-24.

Braun, V. & Clarke, V. (2006).Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, Vol. 3, No. 2, Pp. 77-101.

Brott, P. E. & Myers, J. E. (1999). Development of professional school counselor identity. Professional School Counseling, 2(5), 339-348.

Dickson, S. (2016). College and Career Readiness School Counseling Program Model. Utah College and Career Readiness School Counseling Program Model, (2nd Edition).

Dollarhide, C. T.; Gibson, D. M.; Saginak, K. A. (2008). New Counselors' Leadership Efforts in School Counseling: Themes from a Year-Long Qualitative Study. Professional School Counseling, Apr2008, Vol. 11 Issue 4.

Ebrahimi, L. (2013). Pathology of counseling activities in secondary schools (research project). General Department of Education of West Azerbaijan Province (Research Council). [Persian].

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

Flaherty, T. F.; Soderberg, L. & Guarino, J. E. (2005). The Rhode Island framework for compreh -ensive K-12 school counseling programs. The Rhode Island School Counselor Association, Rhode Island School-to-Career and the Rhode Island Department of Education.

Fouladi, E. (2018). Guidance and counseling system in education. School Counselor Development Quarterly, 4 (2), 46-53. [Persian].

Fouladi, E. (2016). Reviewing the evolution and challenges of Counseling in Iranian education. Journal of Consulting Research, 15 (57), 121-149. [Persian].

Fouladi, E. and Kalantar Hormozi, A. (2009). Helper-Counselor training program (for students). Tehran: Varaye Danesh Publications. [Persian].

Fye, H. j. (2016).The Impact of Implementing the American School Counselor Association (ASCA) National Model and Related Factors on School Counselors' Level of Burnout. The Kent State University College of Education, Health, and Human Services.

Gibson, R. L. and Michelle, M.H. (2007). Introduction to guidance and Counseling. Translated by Baqer Sanaei Zaker (Supervisor and Editor), Seyed Ahmad Ahmadi, Simin Hosseinian, Hassan Pasha Sharifi and Setila Alaghband, Tehran: Rushd Publications.

Guest, G.; Namey, E. E. & Mitchell, M. (2013). Qualitative Research: Defining and Designing (pp. 1-40): Sage.

Guest, G., MacQueen, K. A., & Namey, E. E. (2011). Applied Thematic Analysis. California: Sage Publications Inc.

Islami, F. (2010). Roundtable report on the executive problems of counselors in schools (with the presence of specialists). School Counselor Development Quarterly, 5 (3), 34-37. [Persian].

Martin, I. & Carey, J. (2014) Development of a Logic Model to Guide Evaluations of the ASCA National Model for School Counseling Programs. The Professional Counselor Volume 4, Issue 5, Pages 455–466.

Merlin, C.; Pagano, T.; George, A.; Zanone, C. & Newman, B. (2017).Moving Beyond Debate: Support for CACREP's Standard Requiring 60 Credit Hours for School Counseling Programs. The Professional Counselor. Volume 7, Issue 1, Pages 76–88.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

National council for accreditation of teacher education (2008). Professional standards for the Accreditation of Teacher Preparation Institutions Washington, DC 20036-1023 (202)466-7496. www.ncate.org

National Policy Board for Educational Administration (2015).Professional Standards for Educational Leaders 2015. Reston, VA: Author.

National Board for Professional Teaching Standards (2016). School Counseling Standards. First Edition for school counselors of students ages 3–18+.National Board Certified Teacher, National Board Certification www. Boardcertifiedteachers .Org

Nelson, M. D. (2011).The School Counselor's Guide. Routedge, New York.

Pound, P. & Campbell, R. (2015). Exploring the Feasibility of Theory Synthesis: A Worked Example in the Field of Health Related Risk-Taking. Journal of Social Science & Medicine, 124, 57-65.

Nooranipoor, R. (2008). An overview of guidance and Counseling situation in the Ministry of Education of Iran. Proceedings of the seventh seminar of the Iranian Consulting Association. Tehran: Allameh Tabatabai University. [Persian].

Pyne, J. R. (2011). Comprehensive School Counseling Programs, Job Satisfaction, and the ASCA National Model. Professional School Counseling, v15 n2 p88-97.

Khansa, R.(۲۰۱۵).Teachers' Perceptions toward School Counselors in Selected Private Schools in Lebanon. Procedia-Social and Behavioral Sciences, Volume 185-pages 381–38. (3rd World Conference on Psychology and Socio-logy, WCPS- 2014).

Shi, Q.; Liu, X. & Leuwerke, W. (2014).Students'Perceptions of School Counselors: An Investigation of Two High Schools in Beijing, China. The Professional Counselor Volume 4, Issue 5, Pages 519–530.

Shogren, B. & et al. (2007). Alaska school counseling framework: A Framework for Program Development K-12th Grade. Alaska school counselor association.

Supreme Council of the Culture Revolution. (2011). The Document of the fundamental evolution of education. Supreme Council of the Education. [Persian].

Supreme Council of the Culture Revolution. (2011). Theoretical foundations of the Document of fundamental evolution of education. Supreme Council of the Education. [Persian].

Supreme Council of the Education. (2018). Academic Courses' Goals. [Persian].

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

Supreme Council of the Education. (2012). National Curriculum of the Islamic Republic of Iran. [Persian].

Supreme Council of the Education. (2017). Subsystem Program of Leadership and Management. [Persian].

Supreme Council of the Education. (2019). Subsystem Program of Teacher Education and Human Resource. [Persian].

Unger, D. L (2017). Predictors of Job Satisfaction in Recognized American School Counselor Association National Model Programs. Ph.D., Kent State University.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]

Codification of national standards for Iranian school counseling

Ezzatolah Fouladi[1], Azizollah tajikesmaeil[2*]

Abdurrahim Kasaee Esfahani[3], Kianoush Zahrakar[4]

Abstract

Over the past century, the role of school counselors in helping students and improving the school's psychosocial climate has grown to reflect the changing face of society, student needs, and responding to social demands.The purpose of this research was codification and validation of national school counseling standards based on evolutionary documents that the qualitative method of theme analysis and integration has been used. alignment of evolutionary documents and counselling on human development is prominent.The school counseling standards based on 10 criteria; School counseling standards based on 10 criteria; Compiled by experts, their validity and content validity based on expert validity were confirmed (consisting of three groups and 25 people) and their validity and content validity based on expert validity(CVR=.76).National School counseling standards help school counselors plan and develop their action and program.They also cover all aspects of school counseling and, in addition to their academic, personal / social and career competencies, also focus on the students' spiritual development. According to the research findings, school counseling in Iran has the possibility of maximum development and growth due to its descriptive position in evolutionary documents and the need for the presence of transformational counselors in all schools.This development requires the legal, scientific, and executive commitment and loyalty of policymakers, leaders, and executors.

Keywords: codification, validation, evolutionarydocuments, national standards, school counseling.

1. PhD in Consulting, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Kharazmi University.
2. Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Kharazmi University. (Corresponding Author). tajikesmaeili@gmail.com
3. Assistant Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Kharazmi University.
4. Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Kharazmi University.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

[DOI: 10.52547/erj.7.41.3]